

OPATŘENÍ OBECNÉ POVAHY
ze dne 29. 8. 2019
**ke stanovení sazby proticyklické kapitálové
rezervy pro Českou republiku č. III/2019**

Česká národní banka jako příslušný správní orgán vydává podle § 12o odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. (dále jen „zákon o bankách“) a § 8al odst. 5 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. (dále jen „zákon o spořitelních a úvěrních družstvech“), toto opatření obecné povahy:

I. Sazba proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku se podle § 12o odst. 3 zákona o bankách a § 8al odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech stanovuje ve výši 2,00 % z celkového objemu rizikové expozice podle čl. 92 odst. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013.

II. Banky a spořitelní a úvěrní družstva jsou povinny používat sazbu podle bodu I. pro účely výpočtu kombinované kapitálové rezervy od 1. 10. 2020.

Odůvodnění

1. Podle § 12o odst. 3 zákona o bankách a § 8al odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech stanoví Česká národní banka (dále jen „ČNB“) sazbu proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku, přičemž přihlíží k orientačnímu ukazateli proticyklické kapitálové rezervy vypočtenému podle § 12o odst. 1 a 2 zákona o bankách a § 8al odst. 1 a 2 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, k doporučením vydaným Evropskou radou pro systémová rizika (dále jen „ESRB“) a ukazatelům, které mohou značit růst systémového rizika.

2. Podle § 12o odst. 1 zákona o bankách a § 8al odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech je základem pro výpočet orientačního ukazatele odchylka poměru objemu poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu od dlouhodobého trendu. Hodnota poměru poskytnutých úvěrů k hrubému domácímu produktu v 1. čtvrtletí 2019 činila 89,2 % a příslušná odchylka od dlouhodobého trendu dosáhla -2,7 procentního bodu.¹ Této hodnotě podle § 12o odst. 1 zákona o bankách a § 8al odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních

¹ Podle doporučení ESRB/2014/1 (Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates) je za objem úvěrů považována hodnota veškerých úvěrů poskytnutých soukromému sektoru (sektor nefinančních podniků, sektor domácností a neziskových institucí sloužících domácnostem), která je zvýšena o objem dluhopisů emitovaných domácím nefinančním soukromým sektorem. Pro výpočet dlouhodobého trendu poměru objemu poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu je použita časová řada za období 1. čtvrtletí 1995 až 1. čtvrtletí 2019 a Hodrickův-Prescottův filtr s parametrem vyhlazení (λ) 400 000.

družstvech odpovídá referenční sazba proticyklické kapitálové rezervy ve výši 0 %. Dodatečná odchylka², která je počítána v souladu s doporučením ESRB (část B, odst. 2) a lépe zohledňuje specifika českého hospodářství, dosáhla v 1. čtvrtletí 2019 výše 1,0 p.b. a implikuje hodnotu referenční sazby 0 %.

3. ČNB v reakci na doporučení ESRB prostřednictvím svých publikací (zejména Zprávy o finanční stabilitě) opakovaně zdůrazňovala, že velikost odchylek uvedených v bodě 2 nepovažuje za spolehlivé vodítko pro stanovení výše sazby. ČNB upřednostňuje přístup, který vychází z komplexního posouzení vývoje ukazatelů značících růst systémového rizika podle § 12o odst. 3 zákona o bankách a § 8aI odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.³

4. Posun domácí ekonomiky v růstové fázi finančního cyklu se v prvním čtvrtletí roku 2019 zastavil. Indikátor finančního cyklu lehce poklesl vlivem mírně zpomalující úvěrové dynamiky v sektoru domácností v případě úvěrů na bydlení. Nižší objem úvěrů na bydlení v prvním polovině roku 2019 byl zapříčiněn efektem předzásobení před platností nového doporučení ČNB ohledně financování rezidenčních nemovitostí.⁴ Souběžně působícím faktorem slabší poptávky po úvěrech byla rovněž nižší poptávka po vlastním bydlení z důvodu vysokých cen nemovitostí, a to zejména ve velkých městech. Podle analýz ČNB se nadhodnocení cen bytů k 31. březnu 2019 pohybovalo okolo 15 %.⁵ Snížila se rovněž úvěrová dynamika v případě úvěrů domácnostem na spotřebu a nefinančním podnikům.⁶ Zvýšená rizika přijatá v minulosti mohou potenciálně vyústit ve vysoké úvěrové ztráty v budoucnu. Obezřetnostní odhad neočekávaných úvěrových ztrát v současné fázi finančního cyklu činí 27 mld. Kč (zhruba 1,1 % z celkového objemu rizikové expozice dle čl. 92(3) CRR v prvním čtvrtletí 2019). Ve směru dalšího posunu ve finančním cyklu směrem výše mohou působit přetrvávající příznivé finanční podmínky doprovázené silnou mzdovou dynamikou. Příznivý ekonomický vývoj se promítl do vnímání a oceňování podstupovaných úvěrových rizik bankovním sektorem. Poměr ztrát ze znehodnocení aktiv k celkovým úvěrům se již delší dobu pohybuje kolem nulových hodnot a poměr opravných položek k celkovým úvěrům soustavně klesá. V důsledku cyklicky příznivého vývoje se v meziročním srovnání snížily kapitálové požadavky a odvozené rizikové váhy u úvěrů domácnostem na bydlení i na spotřebu u bank s přístupem IRB. Návrat rizikových vah u největších úvěrových segmentů na úroveň pozorované na začátku expanzivní fáze finančního cyklu by znamenal nárůst kapitálového požadavku v absolutním vyjádření přibližně o 28 mld. Kč (přibližně 1,1 % z celkového objemu rizikové expozice dle čl. 92(3) CRR v prvním čtvrtletí 2019). Uvedený vývoj tak může na agregátní úrovni znamenat, že bankovní sektor oceňuje přijímaná úvěrová rizika příliš optimisticky a napříč finančním cyklem dostatečně nezohledňuje jejich skutečnou výši. To by při dlouhodobém působení těchto podmínek vedlo ke značnému snížení odolnosti bankovního sektoru. Dodatečným zdrojem zranitelnosti bankovního sektoru zůstává i jedna z implikací přechodu na účetní standard IFRS 9. Ten by měl být z dlouhodobého hlediska pro finanční stabilitu přínosným. Ve srovnání s předchozím standardem IAS 39 vytváří standard IFRS 9 podmínky pro to, aby opravné položky ke krytí ztrát byly vytvářeny včas a v dostatečné míře. Výsledky makrozátěžových testů bank zveřejněných ve Zprávě o finanční

² Dodatečná odchylka, nazývaná expanzivní úvěrová mezera, je vypočtena jako rozdíl mezi aktuální hodnotou poměru bankovních úvěrů k hrubé přidané hodnotě soukromého nefinančního sektoru a dosaženým minimem uvedeného poměru v posledních 8 čtvrtletích.

³ Detailní přístup ČNB ke stanovování sazby proticyklické kapitálové rezervy je představen v tematickém článku Hájek J., Frait J. a Plašil M. (2017): *Proticyklická kapitálová rezerva v ČR*, Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017.

⁴ Blíže viz Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním retailových úvěrů zajištěných rezidenční nemovitostí ze dne 12. června 2018.

⁵ ČNB k posouzení míry nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí používá dva přístupy: makroobezřetnostní a valuační (blíže viz tematický článek o finanční stabilitě 1/2019).

⁶ Meziroční tempo růstu bankovních úvěrů domácnostem na bydlení a na spotřebu v červnu 2019 dosáhlo 7,5 %, respektive 6,0 %. Objem úvěrů nefinančním podnikům v červnu 2019 meziročně vzrostl o 3,5 %.

stabilitě 2017/2018 však podporují názory, že IFRS 9 může mít za určitých podmínek významný efekt ve smyslu rychlého až skokového promítnutí nepříznivé situace do kapitálu. Souhrnné vyhodnocení pozice ekonomiky ve finančním cyklu, zohlednění indikátorů zranitelnosti a kvantifikace rizik akumulovaných v bankovním sektoru implikují potřebu vytvářet proticyklickou kapitálovou rezervu pro expozice umístěné v ČR. V současné době však situace nevyžaduje reakci v podobě zvýšení její sazby.

5. Na základě výše uvedeného hodnocení bankovní rada ČNB stanovila sazbu proticyklické kapitálové rezervy na 2,00 %.⁷ S ohledem na skutečnost, že domácí ekonomika se zřejmě nachází blízko vrcholu finančního cyklu, je pravděpodobnost dalšího zvýšení sazby proticyklické kapitálové rezervy nízká. V případě náhlého obratu ve finančním cyklu je ČNB naopak připravena sazbu snížit či umožnit úplné rozpuštění rezervy.

6. Podle § 12x odst. 1 zákona o bankách a § 8au odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech je toto opatření obecné povahy oznámeno pouze způsobem umožňující dálkový přístup a nabývá účinnosti dnem zveřejnění.

Účinnost

Toto opatření nabývá účinnosti 6. září 2019.

Ing. Tomáš Nidetzký
viceguvernér
(podepsáno elektronicky)

prof. Dr. Ing. Jan Frait
ředitel sekce finanční stability
(podepsáno elektronicky)

otisk úředního razítka

Toto opatření obecné povahy bylo zveřejněno 6. září 2019.

⁷ Sazbu proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku ve výši 2,00 % z celkového objemu rizikové expozice jsou instituce povinny používat pro účely kombinované kapitálové rezervy od 1. července 2020. V období od 1. ledna 2020 do 30. června 2020 budou na základě předchozích Opatření obecné povahy používat sazbu ve výši 1,75 %. Do 31. prosince 2019 jsou pak povinny používat pro účely výpočtu kombinované kapitálové rezervy sazbu 1,50 %.